

ROLNIK,

CZASOPISMO DLA GOSPODARZY WIEJSKICH,

ORGAN URZĘDOWY

c. k. galicyjskiego Towarzystwa gospodarskiego i Towarzystwa ku
podniesieniu chowu koni,

redagowany przez

Grono Profesorów wyższej szkoły rolniczej w Dublanach.

Redaktor odpowiedzialny K. Pańkowski.

TOM XV.

Lipiec do Grudnia 1874.

L W Ó W.

Nakładem redakcji. — Drukiem K. Pillera.

W komisie księgarni Gubrynowicza i Schmidta.

1874.

Spis przedmiotów w tomie XV. zawartych.

1. Dział główny:

	Str.
Antoni Jabłonowski (wspomnienie pośmiertne) z portretem, przez W. G.	III
Ścisłość i wewnętrzny ustrój roli, tłumaczenie Wędrychowskiego	1 65
Rośliny wzbogacające rolę, A. Jabłonowski	6
O zakładaniu gorzelni w majątkach wiejskich, z uwzględnieniem warunków gleby, z niemieckiego	12
O wpływie ciepła na zwierzęta	18
Budowle z betonu (z Landwirtha) T. R.	27
Tuczenie drobiu za pomocą maszyny (z 2 rycinami) Albin Kohn	30
Dwudziestojedenrzędowy siewnik Zimmermanna, Adam Noel	35
Przyrząd do ostrzenia pił żniwiarkowych (z ryciną)	36
Pulchnienia roli i walec pierścieniowy, A. Jabłonowski	72
Spostrzeżenia nad najwłaściwszym sposobem wykonania siewu	78
O wpływie epoki wysiewu na rozwój zbóż (podług W. Thiele), tłum. Wędrychowski	86
Program wystawy koni w Bremie, odbytej w czerwcu r. b. Kazimierz Tuczyński	88
Nowy siewnik rzutowy Eckerta (z 2 rycinami)	95
Przyrząd kontrolujący do mierzenia zboża Wachnera (z 3 rycinami)	97
O zbożach, W. Tyniecki	123 219 269 337
Uwagi nad podgruntem, S. były uczeń szkoły Dubl.	134
Stosowna chwila zbioru, R. Bastgen	138
O bydłe rogatem polskiem (z 7 rycinami), Z. S.	48 324
Stacja doświadczalna maszyn i narzędzi roln. w Dublanach, T. Ryłski	157
Sprawozdanie stacji doświadczalnej maszyn i narzędzi rolniczych w Dublanach. I. Próby żniwiarek (2 ryciny) T. Ryłski	185
Kilka uwag nad potrzebą i sposobem przygotowania tak zwanego budżetu paszy, K. Pańkowski	195
O ruchu materji w ziemi, Albin Kohn	206
O pomocy przy porodach, Józef Kubicki (z 3 rycinami)	214 274
O dojrzewaniu ziemniaków po zbiorze, ze stanowiska gorzelnika i gospodarza, K. Pańkowski	249
Sprawozdanie stacji doświadczalnej maszyn i narzędzi rolniczych w Dublanach II. Próby młóćarni i kieratów (z 3 rycinami) T. Ryłski	259
O fosforytach, R. Wawnikiewicz	331
Słótko o temperaturze w stajniach zwierzęcych, A. Kohn.	340
Uwagi nad przedłożeniem wys. Rządu, jakich środków użyć wypada celem podniesienia hodowli bydła rogatego, H. Stawiński	313

2. Dział Korespondencji.

Krzyżowanie z Shorthornami, St. Polanowski	40
Uwagi o żniwiarkach z powodu konkursu odbytego pod Warszawą w dniach 5. i 6. sierpnia, Stanisław Rewieński	233 282
Sprawozdanie z wystawy ogrodniczej w Warszawie, Ed. Jankowski	343
O wyścigach konnych na prowincji, Cywiński Ign.	347

3. Dział wiadomości bieżących.

Od Redakcji	1
Wyższa szkoła rolnicza im. Haliny w Żabikowie pod Pozna- niem	42
Sprawozdanie z poufnej narady przewodniczących oddziałów gospodarskich w czerwcu r. b. we Lwowie	42
Ankieta nad konskrypcją koni	43
Nowy dom handlowy komisowo-spedycyjny	44
Cztery odczyty o postępowem sadownictwie	44
Piąta wystawa owoców i roślin	44
Wystawa rolniczo-przemysłowa w Toruniu	45
Wystawa międzynarodowa w Bremie	46
Wystawa drobiu w Peszcie	46
Zniesienie ministerstwa rolnictwa	47
Skutki wysokości taryfy przewozowej na kolejach galic.	47
Towarzystwo zaliczkowe z ograniczoną poręką	47
Zbiór chmielu w Galicji	48
Handel gęsiami do Prus	48
Stacja doświadczalna machin i narzędzi roln. w Dublanach	48
Egzamin w szkole parobków w Dublanach	104
Wykaz inwentarza rozplodowego w W. Księstwie Poznańskim	104
Konkurs żniwiarek	108
Konkurs maszyn rolniczych	109
Żniwiarka Grabińskiego	109
Konkurs żniwiarek w Sárvar (na Węgrzech)	109
Próba żniwiarek w Żabikowie	109
Zaraza płucna w Holandji	112
Towarzystwo zaliczkowe dla rolnictwa i przemysłu rolniczego we Lwowie	160
Licytacja bydła w zawodowej oborze w Kisber	161
O stadninach koni w gubernji wołyńskiej	161
Główny jarmark na bydło rasy Algau	161
Wystawa rolnicza w Warszawie	162
Konkurs żniwiarek i kosiarek w Rakowcu pod Warszawą	163
Wystawa rolnicza w Przemyślanach w Galicji	165
Premie za wzorowo urządzone gnojownie	165
Próby żniwiarek w Dublanach	166
Zamknięte cukrownie w Austrii	166
Program wykładów w szkole gospodarstwa wiejskiego w Du- blanach	184
Wystawa ogrodniczo-sadownicza we Lwowie	225
Chlorek potasowy	226
Nagrody na gospodarskiej międzynarodowej wystawie w Bremie	227
Różnorodne choroby zwierząt w Poznańskim	227
Wystawa powszechna targowa w Krakowie	227
Krajowa szkoła gospodarstwa lasowego	227
Wystawa rolniczo-przemysłowa w Warszawie	227
Smarowidło do machin Henryka Jena	230
Szósta licytacja bydła subwencyjnego	231
Krajowa szkoła gospodarstwa lasowego	288

	Str.
Wynalazki i ulepszenia na polu mechaniki rolniczej	290
Próby tanich pługów parowych	293
Sprawozdanie z wystawy rolniczej w Przemyslanach	293
Zakończenie tegorocznych prób machin w Dublinach	350
Nowa machina do cięcia słomy na podściółkę	350
Dynamit jako środek do karczowania lasu	350
Katalog ilustrowany machin	350
Zjazd delegatów Towarzystw gospodarskich w Krakowie	351
Działalność Ministerstwa rolnictwa, Z. S.	351

4. Dział rozmaitości.

Smarowanie kosiarek i żniwiarek	37
Narzędzie Kobylińskiego do wygrzebywania ziemniaków	38
Kilka użytecznych uwag uprawy warzyw dotyczących	39
Środek zapewnienia sobie trwałości i obfitego plonu ogórków	99
Mierzenie mleka (z ryciną)	100
Garnek Papina (G. R. P.)	100
O przechowaniu lodu w pokoju	101
O poprawieniu roli kwaśnej	101
Środek spędzenia błonki z oka bydłęcego	101
Czyszczenie koni wieczorem	101
Użyteczność jaskółek	101
O wywabianiu plam tłustych za pomocą benzolu albo olejku terpentynowego	102
Tyrolskie jabłka	102
Zwęglanie drzew	102
Działalność zakładu rybnego w Hüningen w Alzacji	103
Malowanie na kolor brązowy drzewa	103
Karbunkul jest do wyleczenia	175
Olejek terpentynowy jako środek przeciw truciznie fosforowej	175
Środek przeciw zarazie bydła	175
Sztuczny smalec	175
Masło sztuczne	176
Wywóz bydła	176
Melioracje w Szwecji	176
Niezwykły dziwoląg	305
Karma dla drobin	305
Okulary chroniące wzrok od kurzu	358
Kielki słodowe jako karma dla kur	358
Środek utrzymania masła w stanie świeżym	358
Oszczędne masło	359
Targ bydłany w Sonthofen	359
Suche drożdże piwne	359

5. Dział literacki.

Na stronicach: 48, 49, 174, 175, 287, 288, 349.

6. Dział zapytań i odpowiedzi.

Stronica 246, 247, 306, 360.

7. Dział sprawozdań ze stanu urodzajów.

Stronica: 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 167, 168,
169, 170, 171, 172, 173, 174, 236, 298, 355.

8. Dział wiadomości handlowych.

Stronica 117, 118, 173, 174, 234, 246, 296, 354.

9. Dział urzędowy.

Sprawozdanie z wystawy w Bóbrce	56
5. i 6. Lista składek na szkołę leśną	58
Ogłoszenie 6tej licytacji na bydło	118
Okólnik do szan. rad wszystkich oddziałów c. k. Tow. gosp.	176
1. Lista składek na fundusz stypendyjny im. ś. p. Antoniego Jabłonowskiego	177
8. Lista składek na szkołę leśną	177
Sprawozdanie z walnego zgromadzenia członków Oddziału Przemyskiego odbytego d. 6. maja b. r.	178
Sprawozdanie walnego zgromadzenia członków Oddziału Jarosławskiego odbytego dnia 11. czerwca	178
Sprawozdanie z odbytego w Żurawnie kursu weterynarii	179
Sprawozdanie z Walnego Zgromadzenia Oddziału Żurawieńskiego	181
Okólnik do wszystkich Oddziałów c. k. Tow. gosp.	247
Lista XVIII składek na wybudowanie kaplicy w Dublanach	248
2. i 3. Lista składek na fundusz stypendyjny Antoniego Jabłonowskiego	306
Sprawozdanie z walnego Zgromadzenia Oddziału Rohatyńskiego	306
Sprawozdanie z walnego Zgromadzenia Oddziału Stanisławowskiego	307
Sprawozdanie z walnego Zgromadzenia Oddziału Jarosławskiego	308
9. Lista składek na szkołę leśną	361
Okólnik do szan. Rad wszystkich Oddziałów c. k. Tow. gosp.	362
Sprawozdanie z kursu weterynarii w Kamionce	362
Uchwały walnego Zgromadzenia VII Rady ogólnej c. k. Tow. gosp.	364

10. Dział chowu koni.

Sprawozdanie z wyścigów konnych odbytych na torze Lwowskim dnia 21. i 23. czerwca 1874.	58
Wyścigi konne w Grzymałowie	119, 181, 308
Wydanie księgi rodowej koni (Pferde-Stammbuch)	369

Przewodnik.

Troakarowanie (G. Roln.) R. Sobołewski	27
O koszeniu rzepaku przed zupełną dojrzałością	29
O pojeniu zwierząt domowych (Haubner)	31
Jakie korzyści przynosi zmiana nasienia	33
O chowie i utrzymaniu buhai (Danz. Młch. Ztg.)	33
Praktyczne rady odnoszące się do korzystnego pielegnowania gnoju stajennego	37 41

Rozmaitości.

Sposób na wygubienie parchu	30
---------------------------------------	----

Komitet c. k. Towarzystwa gospodarskiego galic. na radzie
w dniu 21. lipca p. r. odbył. wyrażając przez powstanie cześć
pamięci zmarłego s. p. Antoniego Jabłonowskiego. Prezes To-
warzystwa gospodarskiego galic. postanowił zarządem wyślować
do wszystkich Oddziałów Towarzystwa gospodarskiego galic. ode-
zwę kondolencyjną, która się poniżej zamieszcza.

Lwów, dnia 22. lipca 1874.

L. 1080.

Okólnik

do wszystkich Oddziałów i członków Towarzystwa

Od Administracji.

Administracja „Rolnika“ wydając niniejszy Zeszyt przez s. p.
Antoniego Jabłonowskiego zredagowany i do druku przygotowa-
ny, — zawiadamia szanownych czytelników, że dalsza redakcja i
wydawnictwo „Rolnika“ w ręce grona Profesorów wyższej Szkoły
rolniczej w Dublanach przechodzi.

Gubrynowicz & Schmidt.

Lwów d. 1. Sierpnia 1874 r.

Komitet c. k. Towarzystwa gospodarskiego galic. na radzie w dniu 21. lipca b. r. odbytej, wyrażając przez powstanie cześć pamięci zmarłego ś. p. Antoniego Jabłonowskiego, Prezesa Towarzystwa gospodarskiego galic., postanowił zarazem wystosować do wszystkich Oddziałów Towarzystwa gospodarskiego galic. odezwę kondolencyjną, którą się poniżej zamieszcza.

L. 1030.

Lwów, dnia 22. lipca 1874.

Okólnik

do wszystkich Oddziałów i członków Towarzystwa gospodarskiego.

Smutną i nader bolesną wiadomość udzielić nam przychodzi Szanownym Oddziałom, jakoteż wszystkim członkom Towarzystwa.

W dniu 17. b. m. zmarł we Lwowie, po nader długiej chorobie, *Prezes* Towarzystwa naszego ś. p. *Antoni Jabłonowski*.

Strata, jaką kraj poniósł przez śmierć Jego, w szczególności zaś Towarzystwo nasze, da się streścić w tych słowach, iż był to mąż poświęcający całą swą pracę, całe życie swe dla celów i dobra ogółu, dla przyszłości i rozwoju Towarzystwa naszego.

Bolesny więc obowiązek spełniamy, uwiadamiając Szanowne Oddziały i członków o zgonie ś. p. A. Jabłonowskiego, tem boleśniejszy dla nas, ile, że pracując z Nim wspólnie i patrząc z bliska na pracę Jego, czujemy, iż straciliśmy męża nie łatwo i prędko dającego się zastąpić—męża, który aż do ostatniej chwili, a nawet *w sam dzień zgonu jeszcze* poświęcał się czynnie sprawom Towarzystwa.

Pełni więc żalu, jakoteż przekonani, iż śmierć ś. p. Antoniego Jabłonowskiego, zrobiła ogromny wyłom w Towarzystwie naszym, odwołujemy się do Szan. Oddziałów i wszystkich członków i upraszamy:

„Raczie przelać poparcie wasze, jakim się chlubił ś. p. zgasty Prezes nasz, na Komitet obecnie urzędujący—i dozwólcie, ażeby usiłowania jego, dążące do rozwoju Towarzystwa, bodaj w części mogły odnieść ten skutek, jaki odnosiły prace ś. p. Antoniego Jabłonowskiego“.

Cześć pamięci męża tego, krajowi i ojczyźnie wielce zasłużonego—cześć i wdzięczne uznanie pracom Jego!!!

Z Komitetu c. k. Towarz. gosp. galic.

Wice-Prezes:

Abrahamowicz.

Sekretarz:

J. Grelinger-Greliński.

Antoni Jabłonowski

Prezes c. k. Towarz. gospod. galicyjskiego

† 17^{go} Lipca 1874

we Lwowie.

Antoni Jabłonowski.

(Wspomnienie pośmiertne.)

Ś. p. *Antoni Jabłonowski*, urodził się w Bakowcach, obw. Brzeżańskim w Galicji, z rodziców Ludwika Grzymały Jabłonowskiego i Hortenzji z hr. Karsznickich, ¹⁷⁰⁰ r. hr. Kalinowskiej.

Po zgonie ojca, który go w młodziutkim bardzo wieku odumarał, matka starała się pozyskać dla niego za nauczyciela ś. p. Karola Szajnochę, który lat kilka zajmował się prowadzeniem młodzieńca; gdy jednak Szajnocha oddał się całkowicie zawodowi literackiemu, a zdrowie naszego historyka niepozwalalo mu nadal zajmować się edukacją Jabłonowskiego, oddała go matka do zakładu naukowego ś. p. Dra. Stanisława Pilata, gdzie też szkoły kończył, wyszczególniając się zamiłowaniem do prac i nauki.

Ukończywszy nauki w zakładzie Pilata, wyjechał Jabłonowski do szkoły agronomicznej w Altenburgu na Węgrzech, ztamtąd zaś odbywszy kurs dwuletni udał się w podróż do Niemiec, celem zwidzenia i poznania tak gospodarstw postępowych, jak też i zakładów nauk gospodarskich.

Po powrocie z zagranicy objął zarząd odziedziczonego po ojcu majątku, a w roku 1861 ożenił się z panną Marią hrabianką Dzieduszycką, córką powszechnie szanowanego Aleksandra Dzieduszyckiego; w rok jednak po ożenieniu się zapadł mocno na chorobę piersiową.

Pomimo nieustających cierpień zajmował się ciągle pracami zawodu publicznego, kilkakrotnie wybierany na prezesa rady powiatowej, wreszcie na posła na sejm krajowy w r. 1871; dla braku jednak zdrowia mandat złożyć musiał, oddając się już wyłącznie sprawom galicyjskiego towarzystwa rolniczego, mając poruczone referata szkoły agronomicznej w Dublanach.

W roku 1869 ś. p. Jabłonowski widząc brak pisma fachowego gospodarskiego, który w kraju rolniczym jak u nas czuć się dawał, objął Redakcję Rolnika, a nie szcze-

dząc swej pracy jak też i kapitału, starał się pozyskać najznakomitsze siły dla pisma, które też w krótkim czasie stało się pierwszem między fachowemi pismami polskimi, doznając znakomitego powodzenia; za co też we Lwowie na ogólnych rocznych zebraniach Towarzystwa gospodarskiego wynurzono mu publiczne podziękowanie.

Zachęcony świetnem powodzeniem Rolnika zapragnął go jak najwięcej rozpowszechnić w kraju, a jako środek do tego użył obniżenie ceny dla oficjalistów prywatnych, którzy pracując koło roli, najwięcej pisma takiego do zastosowania praktyki opartej na teorji potrzebują, i tym środkiem dopiął celu, gdy przeszło trzystu oficjalistów prywatnych zgłosiło się z prenumeratą o zniżonej cenie.

Z przyjemnością wielką ś. p. Jabłonowski wspominał zawsze, że podwoił cyfrę dawnych czytelników Rolnika, a oraz stwarza liczniejszy zastęp umiętnych „Rolników“, gdy pismo to pierwotnie, będąc organem galicyjskiego towarzystwa rolniczego, tylko między członkami w liczbie kilkuset egzemplarzy rozchodziło się, dziś zaś do cyfry 1,200 egzemplarzy doszło.

Jako członek towarzystwa gospod.-rolniczego w roku 1871 został wybranym na Wice-Prezesa tegoż towarzystwa, w roku zaś 1874 obrany został Prezesem towarzystwa rolniczego, i na tem stanowisku zaskoczyła go śmierć niespodzianie, wyrrywając z grona obywateli kraju jednego z najgorętszych i najzasłużeńszych patriotów, po której stracie niepowetowanej kraj cały ogarnął smutek.

Gdy smutna wieść zgonu rozbiegła się w kraju, wszystkie Oddziały Towarzystwa gospodarskiego urządzały nabożeństwa żałobne za spokój duszy ś. p. zmarłego, niemogąc dorzucić garstki ziemi na dniu 19-go lipca—na skroń ozdobioną wieńcem zasług obywatelskich, oddając hołd z żalem całej naszej ojczyzny zgasłemu, na wzór młodemu pokoleniu.

Całe dziennikarstwo pospieszyło z uznaniem pracy rzetelnej. Czytaliśmy głosy z wszystkich stron kraju nadsyłane o zasługach i czynach człowieka, który tak cicho a tak wiele czynił w zakresie swoim. Nie pozostaje nam, jak tylko życzyć, by niespracowany ten szermierz na roli ojczystej znalazł wielu naśladowców, którzy by godnie wstąpili w Jego ślady.

Cześć i chwała popiołom przedwcześnie zgasłego!

W. G.